

NAAR EEN TIENERSCHOOL IN BRUSSEL

Blauwdruk, december 2015

Inhoud

1	INLEIDING.....	3
2	CONTEXT.....	4
3	DE TIENERSCHOOL – EEN PROFIELSCHETS	8
4	PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE AANPAK.....	11
5	WAT NA DE TIENERSCHOOL?.....	24
6	JURIDISCH-ADMINISTRATIEVE AANDACHTSPUNTEN	25
7	AAN DE SLAG.....	29
8	TEN SLOTTE.....	31
9	BIJLAGEN.....	32

1 Inleiding

In het bestuursakkoord 2014-2019 'Goesting in Brussel' van de Vlaamse Gemeenschapscommissie benadrukt de VGC de uitbouw van een brede leer- en leefomgeving enerzijds en de implementatie van effectieve onderwijspraktijken anderzijds.¹ Daarbij wil de Vlaamse Gemeenschapscommissie ook initiatieven ondersteunen die de samenwerking tussen de derde graad lager onderwijs en de eerste graad secundair onderwijs mogelijk maken en ruimte bieden om extra in te zetten op de talenten van alle leerlingen, zodat deze zich verder kunnen ontwikkelen op basis van hun interesses en een gefundeerde studiekeuze kunnen maken.² Een betere oriëntatie en doorstroming vermindert immers schooluitval en verhoogt de motivatie van jongeren.

Deze blauwdruk van een 'Tienerschool in Brussel' heeft een dubbel doel. Dit document wil enerzijds (onderwijs)beleidsmakers ervan overtuigen dat het belangrijk is om het onderwijs aan 10- tot 14-jarigen te veranderen, op een positieve en structurele manier. Anderzijds wil deze blauwdruk geïnteresseerde scholen en schoolgemeenschappen, ongeacht het net, concrete handvaten bieden om zelf van start te gaan met een dergelijke Tienerschool. Medewerkers van de vzw Sint-Goedele Brussel en van de vzw Instituut van de Heilige Familie schreven dit document. Ze kregen daarvoor de steun van de VGC.

---

¹ Vlaamse Gemeenschapscommissie 2014-2019 (2014). *'Goesting in Brussel'*. Bestuursakkoord Vlaamse Gemeenschapscommissie Brussel.

² Vlaamse Gemeenschapscommissie 2014-2019 (2014). *'Goesting in Brussel'*. Bestuursakkoord Vlaamse Gemeenschapscommissie Brussel.

2 Context

Schoolachterstand - cijfers

Cijfers tonen aan dat de overgang van het lager naar het secundair onderwijs voor heel wat kinderen problematisch verloopt. Daardoor lopen veel jongeren al schoolachterstand op voordat ze een eerste echte studiekeuze moeten maken.

Uit onderstaande tabellen blijkt duidelijk dat de grootste toename van de schoolachterstand³, zich voordoet tussen het zesde leerjaar lager onderwijs en het eerste leerjaar van het secundair onderwijs. Dat geldt zowel voor jongens als meisjes.

na	1 ^{ste} LO	4 ^{de} LO	5 ^{de} LO	6 ^{de} LO	1 ^{ste} SO	2 ^{de} SO	3 ^{de} SO	6 ^{de} SO
Jongens	10,21%	16,61%	16,96%	14,62%	21,92%	25,00%	30,88%	39,33%
Meisjes	8,62%	15,14%	15,65%	14,21%	19,40%	21,28%	24,83%	29,45%

(Percentages leerlingen met schoolachterstand in het gewoon lager en secundair onderwijs in Vlaanderen en Brussel, per leerjaar en geslacht – schooljaar 2014-2015)⁴

na	1 ^{ste} LO	4 ^{de} LO	5 ^{de} LO	6 ^{de} LO	1 ^{ste} SO	2 ^{de} SO	3 ^{de} SO	6 ^{de} SO
Jongens	11,26%	27,06%	26,84%	25,16%	40,79%	35,00%	45,50%	52,39%
Meisjes	10,07%	22,21%	24,31%	20,09%	30,88%	31,33%	42,07%	45,14%

(Percentages leerlingen met schoolachterstand in het Nederlandstalig gewoon lager en secundair onderwijs van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, per leerjaar en geslacht – schooljaar 2014-2015)⁵

Graag geven we de volgende nuance bij deze cijfers. Men zou verwachten dat de schoolachterstand een stijgende lijn is, dat is echter niet het geval: in het zesde leerjaar zien we procentueel minder leerlingen met vertraging dan in het vijfde leerjaar. Dat heeft te maken met de verplichte overstap op basis van leeftijd in het lager onderwijs. Een kind kan minimaal vier en maximaal acht jaar in het gewoon lager onderwijs doorbrengen.

Soepele overgang van lager naar secundair

Het lager en het secundair onderwijs leggen de oorzaak van het probleem vaak bij elkaar. Lagere scholen vinden dat secundaire scholen niet zorgzaam genoeg omgaan met de leerlingen die zij gevormd hebben, waardoor heel wat talenten en individuele zorgtrajecten verloren gaan.

³ Studiedienst van de Vlaamse regering. (z.d.). *Schoolse vertraging – Definitie – Studiedienst van de Vlaamse Regering*. Geraadpleegd op 2 november 2015, van <http://www.encyclo.nl/begrip/Schoolse%20vertraging>.

⁴ Ministerie van Onderwijs en Vorming. (z.d.). Voorpublicatie Statistisch Jaarboek van het Vlaams onderwijs – schooljaar 2015-2015. Geraadpleegd op 4 december 2015, van <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/2014-2015/statistischjaarboek2014-2015/publicatiestatistischjaarboek2014-2015.htm>.

⁵ Ministerie van Onderwijs en Vorming. (z.d.). Voorpublicatie Statistisch Jaarboek van het Vlaams onderwijs – schooljaar 2015-2015. Geraadpleegd op 4 december 2015, van www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/2014-2015/statistischjaarboek2014-2015/publicatiestatistischjaarboek2014-2015.htm.

Secundaire scholen vinden dan weer dat lagere scholen hun leerlingen onvoldoende voorbereiden op het secundair onderwijs.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat het voorstel om het secundair onderwijs te hervormen krachtlijnen naar voren schuift die een meer soepele overgang van het lager naar het secundair onderwijs mogelijk moeten maken.⁶ In dit voorstel wordt resoluut gekozen voor een brede eerste graad die volgt op de brede derde graad van het lager onderwijs.

Daardoor kunnen scholen talenten van leerlingen 'ontginnen' op basis van een breed curriculum, gerichte differentiatie en een doorgedreven leerlingenopvolging. Door deze aanpak kunnen jongeren een meer gerichte studiekeuze maken en is er een betere doorstroom in het vervolgonderwijs.

Het voorstel voor de hervorming van het secundair onderwijs bevat ook maatregelen voor de derde graad van het lager onderwijs. Zo kunnen lagere scholen vanaf het schooljaar 2015-2016 vakleraren inschakelen in de derde graad.

4 maal 4-structuur

In deze blauwdruk voor een Tienerschool gaan we nog een stap verder, een stap waarbij de derde graad van het lager onderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs één leerlijn vormen. Deze school past in de organisatie van een '4 maal 4-structuur'.

Kinderen volgen:

- 4 jaar kleuteronderwijs;
- 4 jaar lager onderwijs;
- 4 jaar **tieneronderwijs**;
- 4 jaar secundair onderwijs.

In de 'Tienerschool' kiezen we er dus voor om de derde graad van het lager onderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs in één leerlijn samen te brengen. Die keuze heeft in de eerste plaats te maken met de identiteitsvorming van deze leerlingengroep.

De spreiding van kinderen en jongeren over de 4 maal 4-structuur volgt beter de natuurlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren. Daarnaast komen jongeren, vooral meisjes, steeds eerder in de puberteit (pubertijd) dan vijftig jaar geleden. Bovendien begint de puberteit met onmerkbare veranderingen voordat lichamelijke kenmerken dat bevestigen. Kinderen krijgen tegenwoordig een meer volwaardige voeding en maken steeds minder ziekteperiodes door. Vermoedelijk wordt de ontwikkeling daardoor minder geremd en is het lichaam sneller klaar voor de puberteit.⁷

---

⁶ Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. (z.d.). *Hervorming van het secundair onderwijs: Krachtlijnen*. Geraadpleegd op 10 september 2015, van <http://www.hervormingsecundair.be/krachtlijnen>.

⁷ Uitham, R. (2011, 26 april). *Prepuberteit*. Geraadpleegd op 5 december 2015, van <https://www.jmouders.nl/gezondheid/lichamelijke-ontwikkeling/vroeg-in-de-puberteit/prepuberteit/vroeg-in-de-puberteit>.

We stellen dan ook vast dat (pre)pubers van de derde graad van de lagere school meer aansluiting zoeken bij (pre)pubers van de eerste graad van het secundair onderwijs.

Dat is niet verwonderlijk. Allemaal zitten zij in volle overgang van kind naar puber. Dat is een periode met lichamelijke groeispurten, hormonale aanpassingen en felle wijzigingen in de omgang met anderen. De hersenen volgen in hun rijping niet het klassieke schema van een schoolcarrière. Rond de leeftijd van 10 à 11 jaar starten grote veranderingen in welbepaalde zones van de hersenen die impulsiviteit, sociale vaardigheden en risicotaxatie sturen. De ontwikkelingspsychologie bevestigt dat deze leeftijdsgroep in volle identiteitsvorming zit. De overgang naar jongvolwassenheid lokt heel wat gevoeligheden uit op socio-emotioneel en relationeel vlak.

Sociale vaardigheden, identiteit en leervermogen

In deze ontwikkelingsfase is er bij jongeren een natuurlijke nieuwsgierigheid. Die kan door autonoom werken en zelfsturend leren aangewakkerd worden en uitgroeien tot een groot leervermogen.⁸ Leervermogen slaat hier op intrinsieke motivatie om te leren, met andere woorden om kennis op te doen en vaardigheden te ontwikkelen en te versterken. Dat biedt heel wat kansen voor de ontwikkeling van de sociale en psychologische identiteit van jongeren. Ze leren van en aan elkaar. Ze vormen zich een beeld van hoe anderen over hen denken en van wie ze nu eigenlijk zijn.

Onderwijs aan deze leeftijdsgroep moet dus niet alleen vakgericht zijn, maar het moet ook focussen op sociale vaardigheden, identiteitsvorming en leervermogen. Wie lesgeeft aan deze groep, moet dus rekening houden met:

- het sociaal-emotionele welbevinden van de jongeren;
- de relaties die ze aangaan met elkaar en met hun (school-)omgeving;
- de mate van zelfsturing waarover ze beschikken en die verder ontwikkelen.

Geloof in mogelijkheden van kinderen

De resultaten en ervaringen van vroegere proeftuinprojecten rond 'Accent op Talent'^{9 10} en meer specifiek het thema 'leren en kiezen' zijn een inspiratiebron om gradueel te werken aan **talentontwikkeling**. Doelstelling is te komen tot een weloverwogen studiekeuze vanuit een sterk geloof in de mogelijkheden van elk kind. Is de jongere sterk professioneel georiënteerd, denkt hij eerder functioneel of is hij vooral gericht op abstract denken?

---

⁸ Adriaenssens, P. (2006). *Praten met de tiener*. Tielt: Uitgeverij Lannoo.

⁹ Bossaerts, e.a. (2002). *Accent op Talent, een geïntegreerde visie op leren en werken*. Antwerpen: Uitgeverij Garant.

¹⁰ Van den Berghe, e.a. (2004). *Accent op Talent, een agenda voor vernieuwing*. Antwerpen: Uitgeverij Garant.

Taalbeheersing Nederlands

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest speelt ook taalbeheersing een grote rol in het oriëntatieproces. De meerderheid van de leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel groeit meertalig op. Veel leerlingen verwerven het Nederlands alleen op school. Daardoor vraagt het **schooltaalverwervingsproces** meer tijd.¹¹ In het huidige systeem worden veel Brusselse leerlingen georiënteerd naar studierichtingen van het secundair onderwijs nog voor zij het Nederlands helemaal onder de knie hebben. De taalvaardigheid van de Brusselse leerlingen evolueert en verhoogt nog verder, maar het is de taalvaardigheid van het zesde leerjaar die bepaalt waar ze in het secundair onderwijs terecht komen of hoe zij georiënteerd worden. Zo missen jongeren kansen.

De uitgangspunten op een rij

Een Tienerschool heeft de volgende uitgangspunten:

- ze wil een **veilig leer- en leefklimaat** creëren afgestemd op de passies, de talenten en de ontwikkeling van tieners;
- de Tienerschool is erop gericht om **competenties te ontwikkelen** die jongeren in staat stellen om als volwaardige burgers te functioneren in de samenleving van morgen;
- de Tienerschool streeft naar een **doordachte studiekeuze, gebaseerd op het ontwikkelprofiel van de jongere** om het risico op verkeerde studiekeuze, schooluitval,... te verminderen;
- ze wil de schooluitval door **faalangst** verminderen;
- er is veel ruimte om **metacognitieve vaardigheden** te oefenen, als belangrijkste voorspeller van leerprestaties;
- de Tienerschool wil **een continuüm creëren in leeromgeving, expertise en leefomgeving voor jongeren van 10 tot 14 jaar**.

De Tienerschool sluit dan ook naadloos aan bij het bestuursakkoord 2014-2019 van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

---

¹¹ Copper, J., van Elsäcker, W. High, J. (2015). *Contact! Actief tweede taal leren*. Rotterdam: uitgeverij Bazalt.

3 De Tienerschool: een profielschets

De Tienerschool wil de derde graad van het lager onderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs samenbrengen in één leerlijn. Doelstelling is om de overgang van het lager naar het secundair onderwijs vlotter te laten verlopen en om een meer gerichte studiekeuze mogelijk maken.

Een leerlijn die jongeren van 10 tot 14 jaar samenbrengt, vervangt de breuklijn bij de overgang naar het secundair (groot aantal leraren, andere werkvormen,...) door continuïteit. (Pre)pubers hebben in hun zoektocht naar identiteit net nood aan vertrouwen, aan eenduidigheid, aan continuïteit en aan een consequente houding.

De Tienerschool zorgt ervoor dat de expertise van de lagere school en die van het secundair onderwijs elkaar aanvullen en versterken: 'zorg' voor elke jongere, ouderbetrokkenheid, gevarieerde werkvormen, geïntegreerd domeinonderwijs, belang van vaardigheden, grondige vakkennis,...

Die fusie creëert een continuüm in plaats van een breuklijn. Jongeren krijgen vier jaar lang **dezelfde tools** aangereikt **door hetzelfde team** om hun leren te optimaliseren. Dankzij dit traject van 4 jaar opvolging ontstaan er continua in leeromgeving en leefomgeving van jongeren, samen met een continuüm in expertise van het begeleidende team.

De Tienerschool vertrekt vanuit de uitgangspunten zoals hierboven geschetst. Ze leidt tot een formele band tussen de derde graad lager onderwijs en de eerste graad secundair onderwijs, waar jongeren van 10 tot 14 jaar onderwijs volgen. Dit is alleen mogelijk als er gerichte aandacht is voor de volgende drie uitdagingen.

Identiteitsvorming

Met de Tienerschool willen we de breuklijnen in de ontwikkeling van kinderen tot volwassenen doen samenvallen met de breuklijnen in het onderwijssysteem: kleuters in de kleuterschool, kinderen in de lagere school, (pre)pubers in de tienerschool en adolescenten in de secundaire school.

Door jongeren van 10 tot 14 jaar samen te brengen, ontstaat een veilige leeromgeving met peers. In die omgeving kan hun zelfvertrouwen groeien en kunnen ze een positief en realistisch zelfbeeld ontwikkelen. De Tienerschool wil jongeren stimuleren in hun identiteitsvorming. Het schoolteam begeleidt en ondersteunt jongeren niet alleen in hun schoolse prestaties, maar het team heeft bijzondere aandacht voor hun emotionele en sociale ontwikkeling. Onderwijs als ontmoeting staat centraal. Sociale vaardigheden en de impact van sociale media krijgen daarin hun plaats. Jongeren leren hun leerdrive om te zetten in een doelgericht zelfsturend leren rekening houdend met de ontwikkelingsfase waarin zij zich bevinden.

Uitstel studiekeuze

Een leerlijn die de derde graad lager onderwijs en de eerste graad secundair onderwijs samenbrengt, komt tegemoet aan de voorgestelde hervorming van het secundair onderwijs. Daarin wordt een nauwere samenwerking tussen lager en secundair onderwijs aanbevolen. De

Tienerschool gaat nog een stap verder. Jongeren van 10 tot 14 jaar krijgen een programma waarin ze vier jaar lang begeleid worden in een stabiele leer- en leefomgeving, met de juiste expertise. Hun leerproces sluit op die manier aan bij hun ontwikkeling. De school kan zich zo inzetten om alle jongeren te oriënteren naar een studierichting die aansluit bij hun talenten, hun passies en de behaalde doelen binnen hun ontwikkelprofiel. Dat geldt ook voor leerlingen die, om welke reden dan ook, bedreigd worden in hun leerproces.

Leefomgeving

Vandaag de dag zit de samenleving boordevol diversiteit. Je hoeft de verschillen niet bewust op te zoeken, je komt ze dagelijks tegen: op straat, in de klas, op het werk,... Overall ontmoeten we mensen met een verschillende huidskleur of oorsprong, met een andere seksuele geaardheid, een andere levensstijl of sociale achtergrond, met een onbekende taal,... Of je het nu wil of niet, of je het nu een bedreiging of een verrijking vindt, in de meeste situaties word je gedwongen om op de één of andere manier om te gaan met diversiteit.¹²

Diversiteit wordt al te vaak beschouwd als een abnormaal gegeven: alles wat afwijkt van de norm valt onder de noemer 'diversiteit'. Daarbij zien mensen zichzelf dikwijls als normaal, de standaard. De ander, die afwijkt van die standaard, wordt dan gecategoriseerd onder één kenmerk, een zogenaamde 'doelgroep'. Dit categoriseren gaat bovendien vaak samen met moraliseren, waarbij we die 'ander' moeten respecteren. De eigen positie van 'norm' of het idee rond 'normaliteit' blijft daarbij onveranderd.

Brussel is een knooppunt van talen en culturen. De kosmopolitische en Europese roeping van Brussel, de superdiversiteit van de stad: het zijn de ingrediënten voor de stad van morgen. Kinderen en jongeren groeien op in een samenleving die steeds complexer wordt. In Brussel spelen daarnaast ook maatschappelijke uitdagingen zoals meertaligheid, diversiteit, sociale ongelijkheid en armoede een rol. Deze realiteit heeft tot gevolg dat kinderen en jongeren heel wat competenties nodig hebben om hun leven en hun omgeving mee vorm te geven.

De realiteit van een samenleving wordt weerspiegeld in de realiteit van een school. De Tienerschool speelt daarom in op de leefomgeving van tieners. Ze ziet diversiteit als een bron van leren voor jongeren, ouders, leraren en school. Diversiteit zet aan om te leren en opent nieuwe perspectieven in het ontwikkelproces.

- Jongeren krijgen een groot vertrouwen in hun leervermogen en in hun drive om te leren. Ze hebben een systematische en actieve inbreng om hun ontwikkelingsproces op te volgen en te evalueren. Zo ontstaat er een grotere betrokkenheid en een groter eigenaarschap van hun leren.
- Leraren integreren diversiteit in het totale ontwikkelingsproces van jongeren vanuit een onderzoekende houding.

---

¹² Diversiteit in Actie. (z.d.). *Visie op diversiteit in actie*. Geraadpleegd op 4 december 2015, van <http://www.diversiteitinactie.be/diversiteit/visie-op-diversiteit>.

- Ouders worden systematisch betrokken bij de opvolging van het ontwikkelingsproces van hun kind. We brengen de diversiteit van 'thuis' in de school en verbreden zo de leeromgeving.
- De Brede School – als krachtige leer- en leefomgeving – verbreedt en verrijkt de leeromgeving. Breed leren verbindt het binnen- en buitenschoolse leren.

4 Pedagogisch-didactische aanpak

De Tienerschool creëert een continuüm in plaats van een breuklijn. Tijdens de vier jaar in de Tienerschool ontstaan continua in de leer- en leefomgeving van de jongere en in de expertise van het begeleidende team.

4.1 Continuüm in leeromgeving

Een breed curriculum dat aansluit bij de eindtermen en breed en transparant observeren en evalueren: dat is de basis van de Tienerschool.

4.1.1 Curriculum

Ook in de Tienerschool wordt de reglementering betreffende eindtermen, ontwikkelingsdoelen, leerplannen en handelingsplannen nageleefd.¹³

Om de eindtermen te bereiken, werkt de Tienerschool met een uitgebalanceerd curriculum. Dat bestaat uit een kerncurriculum, een thematisch gebaseerd curriculum, een informeel curriculum, een persoonlijk leertraject en persoonlijke tijd.

De eindtermen/leerplandoelen worden omgezet naar doelen die duidelijk en transparant zijn voor de jongere, de ouders en de leraren, en die zicht geven op het leerproces. We noemen deze doelen 'ik kan'-doelen. Ze vormen één lijn van het eerste jaar tot het laatste jaar van de Tienerschool. De eindtermen van de derde graad lager onderwijs en die van de eerste graad secundair onderwijs schuiven als het ware in mekaar. De 'ik kan'-doelen zijn een onderdeel van een ontwikkelportfolio voor de latere studiekeuze.

Kerncurriculum

Het kerncurriculum bestaat uit vooraf bepaalde leerinhouden en een aanbod van basiskennis die aanzet tot verder leren. Deze leerinhouden maken deel uit van leergebieden en/of van de eindtermen:

- rekenen/wiskunde;
- taal/Nederlands;
- vreemde talen: moderne vreemde talen en klassieke talen;
- wetenschappen en techniek;
- mens en samenleving: geschiedenis, aardrijkskunde en levensbeschouwelijke vaardigheden;
- muzische vorming;
- lichamelijke opvoeding.

---

¹³ Besluit van de Vlaamse regering van 8 juli 1997 betreffende de erkenning, de financiering en subsidiëring van scholen in het gewoon en buitengewoon onderwijs.

Deze vakken worden onderwezen in de kerngroep (zie p. 15). Dit laat de leerlingen toe om flexibel om te springen met instructie en om de leerstof in te oefenen en individueel te verwerken. Zo kan er, na een korte instructie door de leraar, een verlengde instructie door peers volgen in kleinere groepen. Daarna verwerkt en verdiept elke jongere de leerstof in het thematisch gebaseerd curriculum of aansluitend bij zijn persoonlijke leertraject.

Thematisch gebaseerd curriculum

In het thematisch gebaseerd curriculum werken jongeren kerngroepoverstijgend aan vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen. De inhoud die niet expliciet aan bod komt in het kerncurriculum worden hier thematisch en geïntegreerd aangeboden.

Zelfstandig verwerven, kennis verbinden en delen, muzisch beschouwen en creëren staan centraal. In dit thematisch werken komen verschillende didactische strategieën en werkvormen aan bod en is er veel aandacht voor coöperatief leren. Ervaringsgericht en levensecht leren komen hier tot hun recht. De partners van de Brede School kunnen hier ook binnen de schoolmuren een rol spelen.

Persoonlijk leertraject

Jongeren krijgen zicht op het eigen leren door de vooropgestelde doelen met hen te bespreken. Daarvoor hanteren we de 'ik kan'-doelen. Jongeren die zicht hebben op hun eigen kunnen en kunnen, zijn in staat om nieuwe doelen voorop te stellen. Dit leertraject wordt een aantal keer per jaar formeel uitgetekend, geëvalueerd en bijgestuurd, samen met de jongeren en hun ouders. Voor jongeren die wat meer tijd nodig hebben, kunnen we tussendoelen formuleren. Jongeren die in enkele of alle domeinen sneller vooruitgaan, kunnen hun leertempo aanhouden. Om vaardigheden te verbreden of te verdiepen, zijn extra modules mogelijk, bijvoorbeeld: bijkomende taal, filosofie, muziek, specialiteit wiskunde of elektronica.

Dankzij een persoonlijk leertraject kunnen we samen met jongeren op zoek gaan naar hun passies en talenten en die verder uitdiepen.

Binnen dit persoonlijke leertraject kan de jongere een aantal keer per jaar een eigen onderzoeksvraag koppelen aan de praktijk: een vraag die de jongere zich stelt, een onderwerp dat hem boeit, een talent dat hij wil verdiepen. Het geeft jongeren de mogelijkheid om eigenaar te worden van hun leren. Ze nemen zelf initiatief en ze verbinden onderwijsdoelen aan de onderzoeksvraag. Als jongeren een eigen onderzoeksvraag kunnen uitspitten, vergroot dat hun motivatie om te leren. Door hun eigen werk te evalueren, versterken ze hun vermogen om te reflecteren. Door hun werk te presenteren ten slotte, krijgen ze een zekere fierheid over hun leren.

Informeel curriculum

Jongeren kunnen op school kennismaken met activiteiten waarin sportieve, artistieke, media- en ICT-vaardigheden aan bod komen. Het aanbod op school komt tot stand dankzij brede schoolpartners. Na de schooluren kunnen deze activiteiten voortgezet worden samen met jongeren uit de buurt.

Persoonlijke tijd

Daarmee bedoelen we de tijd die de jongere op school aanwezig is voor, tussen en na georganiseerde leermomenten. Het gaat over de inlooptijd vóór de school start, pauzes tijdens de

schooldag en de vrije uitlooptijd op het einde van de schooldag. Jongeren kiezen hoe ze die resterende vrije tijd invullen. Ze kunnen bijvoorbeeld werken aan hun persoonlijke onderzoeksvraag, ze kunnen in groep werken of meedoen aan activiteiten van het informele curriculum. Tijdens deze persoonlijke tijd kunnen jongeren gebruik maken van materialen, boeken, ICT en multimedia. Alle jongeren, ook kwetsbare jongeren, krijgen zo toegang tot verschillende vormen van vrije tijd. Iedereen krijgt de kans om te werken aan zijn persoonlijke leertraject.

4.1.2 Lerarenprofiel

Michael Fullan¹⁴ schreef: 'educational change depends on what teachers do and think - it is as simple and complex as that'. Daarom moet ook bij de opstart van de Tienerschool bijzondere aandacht gaan naar de uitbouw van het team.

De competenties van leraren van de Tienerschool zijn in se niet anders dan die van leraren in het algemeen. Toch zijn er enkele specifieke accenten bij de vakinhoudelijke en didactische competenties.

Ook de leraar van de Tienerschool vervult meerdere **rollen**: begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen, opvoeder, expert, organisator, innovator, onderzoeker, partner van de ouder, lid van het schoolteam en van de onderwijsgemeenschap en cultuurparticipant. Beslissingsvermogen, relationele gerichtheid, kritische ingesteldheid, leergierigheid, organisatievermogen, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin en flexibiliteit zijn **basisattitudes**. De passie voor een vakgebied delen met de jongeren is eigen aan een inspirerende leraar.

Ook de leraar van de Tienerschool kijkt met een zeer brede blik naar het leren en naar de jongere. In elk geval moet de leraar van de Tienerschool op een andere manier over onderwijs denken. Hij moet de controle loslaten en leren vertrouwen in de leerbereidheid en de nieuwsgierigheid van de jongere. Hij moet kunnen meedenken en meezoeken met de jongere. Out of the box denken en handelen stuwt de jongere naar een hoger ontwikkelniveau. De leraar van de Tienerschool moet zichzelf voortdurend in vraag durven stellen.

De leraar van de Tienerschool moet **inzicht** hebben **in de ontwikkelingspsychologie** van 10- tot 14- jarigen. Hij biedt basiszorg aan alle jongeren en haalt het beste in hen naar boven.

De leraar van de Tienerschool moet ook beschikken over een **onderzoekende houding**. Hij moet de eigen onderwijspraktijk en de effecten daarvan op jongeren analyseren en beoordelen. Zo kan hij zijn eigen praktijk voortdurend bijsturen.

---

¹⁴ Fullan, M (1991). *The New Meaning of Educational Change*. New York, Teachers' College Press.

De (vak)leraar van de Tienerschool kent de eindtermen/leerplandoelen van zijn vak en de taaldoelen voor de volledige schoolloopbaan in de Tienerschool. Hij is ook op de hoogte van wat er voor en na de Tienerschool komt.

4.1.3 Evalueren

4.1.3.1 Observeren

De leraren en de mentor van de Tienerschool observeren de hele dag door. Ze zijn zich bewust van de achtergrond van de jongere en van de vooronderstellingen die ze daarbij hebben. Het doel van dat brede observeren en evalueren is: vertrekken van de mogelijkheden van elke jongere, die stimuleren en zo de competenties verbreden.

4.1.3.2 Evalueren

In de Tienerschool gaan we uit van de principes van competentiegericht evalueren.¹⁵ We hanteren het stappenplan Breed Evalueren uit de Toolkit Breed Evalueren.¹⁶

In de Tienerschool evalueren we niet alleen om de jongere en zijn ouders te informeren over zijn leerontwikkeling. We willen de jongere ook doelgericht ondersteunen door een ontwikkelprofiel met een positieve groeilijn te schetsen. Dat ontwikkelprofiel bevat:

- een beschrijving van de talenten, de sterktes, de interesses, de ambities en de motivaties;
- een overzicht van de verworven leerdoelen ('ik kan'-doelen) en de competenties.

Het ontwikkelprofiel is een richtlijn om een doordachte studiekeuze te maken in het vervolgonderwijs.

Daarnaast wil de Tienerschool de resultaten van de leerlingenevaluatie gebruiken om de effectiviteit van de schoolwerking te evalueren en te verbeteren.

De Tienerschool gebruikt verschillende soorten evaluatie: portfolio, observatiewijzers, co- en self-assessment,... Daarnaast zijn er regelmatig reflecterende gesprekken met de jongere, het team en de ouders. Die zijn nodig om een zo ruim mogelijk beeld te krijgen van het leerproces en van de ontwikkeling van de jongere.

Essentieel in de Tienerschool is een permanente evaluatie door iedereen die bij het leerproces van de jongere betrokken is. Na twee jaar in de Tienerschool kan de jongere het getuigschrift van basisonderwijs behalen.

---

¹⁵ Diversiteit in Actie. *Competenties observeren*. Geraadpleegd op 18 september 2015, van <http://www.diversiteitinactie.be/themas/observeren-en-evalueren/professionalisering/breed-observeren/competenties-observeren>.

¹⁶ Ministerie voor Onderwijs en Vorming. *Toetsen voor scholen: Toolkit breed evalueren*. Geraadpleegd op 11 september 2015, van http://www.ond.vlaanderen.be/toetsenvoorscholen/toolkit_breed_evalueren.

4.1.4 Voorstellen voor organisatorische aanpak

Hieronder enkele organisatorische, didactische en infrastructurele suggesties om te komen tot een optimale leeromgeving.

4.1.4.1 Organisatie van de leerlingengroep

Kerngroepen: Een kerngroep bestaat uit de jongeren en hun mentor. De kerngroep komt tot stand na een onthaalperiode met intakegesprekken met de jongere en zijn ouders, instaptoetsen, observaties,... De kerngroep is heterogeen samengesteld en blijft 4 jaar samen. In de kerngroep komt het kerncurriculum aan bod. De leerlingen van de kerngroep krijgen les van de mentor en van andere vakleraren.

Leergroepen: Voor verwerking, remediëring, verdieping, uitbreiding, thematisch werk en groepswork kunnen kleinere leergroepen gevormd worden. Deze leergroepen zijn kerngroepoverschrijdend. Hier krijgen het thematische curriculum en de eigen onderzoeksvraag hun plaats. Ook grotere leergroepen zijn mogelijk, bijvoorbeeld om thematische leerinhouden op te starten of om in groep te lezen,...

Deze organisatie van de leerlingengroepen is mogelijk aangezien de huidige reglementering bepaalt dat een schoolbestuur/inrichtende macht vrij is hoe ze haar lager onderwijs organiseert en autonoom de wekelijkse lessenroosters van het secundair onderwijs samenstelt.^{17 18}

4.1.4.2 Organisatie van het lerarenteam

Mentor: De mentor is de ankerfiguur voor de jongere en zijn ouders. Hij ontwikkelt een hechte vertrouwensband met de jongere en zijn ouders en volgt de jongere tijdens zijn volledige loopbaan op de Tienerschool. Mogelijke taken voor de mentor zijn:

- het persoonlijke leertraject en de doelen bewaken die in het kern- en thematisch gebaseerd curriculum moeten behaald worden en het leertraject en de doelen bespreken samen met de jongere en zijn ouders;
- een persoonlijk leerproces in een groepsetting begeleiden;
- het welbevinden en de betrokkenheid van de jongeren bewaken en de zorg ervan coördineren;
- de jongere en zijn ouders begeleiden en zorgen voor een warme overdracht naar het vervolgonderwijs.

Vakleraar: De vakleraar geeft instructies aan de kerngroepen, alleen of samen met een andere leraar of met de mentor. Hij is het aanspreekpunt voor de jongeren die nood hebben aan duiding bij de leerstof om die leerstof te verwerken, te remediëren of te verdiepen.

---

¹⁷ Decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 zoals gewijzigd op 23 november 2015.

¹⁸ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs.

Daarnaast kunnen er in de Tienerschool een aantal ondersteunende **coördinatoren** werken die verantwoordelijk zijn voor een bepaalde werking (bijvoorbeeld een zorgcoördinator of een coördinator voor logistieke zaken).

Deze organisatie van het lerarenteam is mogelijk aangezien het globaal pakket uren-leraar – mits enkele beperkingen – vrij mag aangewend worden bij het uitwerken van de reële schoolorganisatie.^{19 20}

De **leidinggevende** werkt bij gedeeld onderwijskundig leiderschap²¹ zeer nauw samen met het team en met de coördinatoren. Hij organiseert de school als een professionele leer-gemeenschap waar alle betrokkenen leren van elkaar. Hij is ook het aanspreekpunt voor externe partners.

De lokale **bredeschoolcoördinator**²² heeft een publieksgerichte opdracht. Hij heeft zowel een ondersteunende als een sturende rol binnen het lokale brede schoolnetwerk rond de Tienerschool.

Formeel en informeel **overleg** tussen alle betrokkenen is van groot belang in de Tienerschool. Die overlegmomenten worden het best structureel ingebed in de organisatie. De opdracht van mentor en vakleraar kan bestaan uit voorbereiding, overleg en effectief lesgeven.

4.1.4.3 Organisatie van de schooldag

Een schooldag kan een **glijdend uurrooster** hebben waarbij kortere en langere instructie-, verwerkings- en lesmomenten elkaar afwisselen. Een duidelijke communicatie over de planning in de Tienerschool is noodzakelijk. Een online leerplatform kan daarbij handig zijn, zodat alle actoren de planning gemakkelijk kunnen volgen. Op die manier is het gemakkelijker om de gepresteerde leertijd te bewaken.

Een dagverloop in de Tienerschool kan binnen de huidige regelgeving^{23 24} bestaan uit:

- een inloopmoment (persoonlijke tijd);

---

¹⁹ Besluit van de Vlaamse regering van 17 juni 1997 betreft de opdracht van het personeel in het basisonderwijs – BaO/2005/09 van 29 juni 2005 zoals gewijzigd op 15 juni 2015.

²⁰ Besluit van de Vlaamse regering van 31 juli 1990 tot vastlegging van het pakket ‘uren-leraar’ in het voltijds secundair onderwijs – SO55 van 31 juli 1998 zoals gewijzigd op 30 oktober 2015.

²¹ Verbiest, E. (2014). Leren leiden op niveau. Geraadpleegd op 10 september 2015, van http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/kijker/Allerlei/Leren_leiden_op_niveau.pdf.

²² Vlaamse Gemeenschapscommissie. Profiel: de lokale coördinator. Geraadpleegd op 17 september 2015, van http://www.vgc.be/sites/www.vgc.be/files/download/profiel_lokale_coordinator.pdf.

²³ Besluit van de Vlaamse regering van 17 april 1991 tot organisatie van het schooljaar in het basisonderwijs en in het deeltijds onderwijs georganiseerd, erkend of gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap.

²⁴ Besluit van de Vlaamse regering van 31 augustus 2001 houdende de organisatie van het schooljaar in het secundair onderwijs.

- een startmoment (thematisch curriculum, presentatie van een onderzoeksvraag);
- een korte instructie en verwerking (kerncurriculum);
- groepswork (thematisch curriculum);
- uitlooptijd met toegang tot ICT en leermaterialen;
- aansluitende activiteiten die voortbouwen op de persoonlijke tijd en pauzes (persoonlijke tijd).

4.1.4.4 Didactische handelen

Levensecht leren en een goede variatie in didactische werkvormen zijn voorwaarden om het welbevinden en de betrokkenheid van jongeren te verhogen. Een Tienerschool haalt daarom de buitenwereld in de school en richt de school naar de buurt en naar de ruimere buitenwereld. Ook praktijkgericht onderwijs helpt jongeren om het geleerde te koppelen aan hun dagelijkse leven. Uitstappen, (extra-muros)-activiteiten^{25 26} en werken met gastleraren maken dan ook deel uit van het curriculum en worden gekoppeld aan de individuele leerdoelen van jongeren.

Door verschillende leerstijlen te hanteren, komt de Tienerschool tegemoet aan talentontwikkeling bij jongeren. Doel daarvan is enerzijds om de wereld van jongeren te verruimen en om hun kennis te vergroten. Anderzijds is het de bedoeling om deze kennis te laten werken, zodat jongeren hun competenties kunnen versterken en nieuwe competenties kunnen ontwikkelen. Daarbij denken we onder meer aan coöperatief leren, differentiërend leren en digitaal leren.

4.1.4.5 Infrastructuur

Om een stimulerende leer- en leefomgeving te creëren is een multifunctioneel gebouw zeer belangrijk. Daarbij wordt het best rekening gehouden met de elementen die nodig zijn om het concept van de Brede School te realiseren. In het ideale geval beschikt het gebouw over een aantal ruimtes die daaraan tegemoetkomen: flexibele leerruimtes, grote multifunctionele ruimtes, overlegruimtes. Overall moet er ICT zijn en toegang tot internet.

Het meubilair is het best modulair zodat het gemakkelijk en snel verplaatsbaar is, flexibel inzetbaar en ruimtebesparend. Zo kan de Tienerschool inspelen op de didactische voorwaarden.

De Tienerschool maakt volop werk van een vernieuwende aanpak van het curriculum. De leeromgeving in de Tienerschool onderscheidt zich door:

- **kerncurriculum:** de nadruk ligt op kennis verwerven via korte instructies en een eigen verwerkingstijd;
- **thematisch en informeel curriculum:** de manier bij uitstek om met jongeren op zoek te gaan naar hun interesses, passies en talenten. Vaardigheden worden aangebracht en verdiept, op een intensieve manier;
- **persoonlijk leertraject:** jongeren leren in hun zone van naaste ontwikkeling en maken een positieve groeicurve. Ze leren van wat ze kunnen en niet van dat waarin ze falen;

²⁵ BaO/2001/13 van 21 november 2001 zoals gewijzigd op 16 april 2013.

²⁶ SO/2004/06 van 5 mei 2004 zoals gewijzigd op 9 april 2015.

- **persoonlijke tijd:** jongeren leren keuzes maken, sociale vaardigheden worden getraind, jongeren leren nieuwe vormen van vrije tijd ontdekken;
- **flexibele leertijd:** die faciliteert het variabel organiseren van **leer- en kerngroepen;**
- een **mentor** die de jongere tijdens zijn hele loopbaan in de Tienerschool volgt. Hij garandeert een uitstekende kennis van de jongere. In de leeftijdsgroep van 10 tot 14 jaar bevordert een krachtige vertrouwensband tussen school en jongere de ontwikkeling en het leren;
- nadruk te leggen op de **mindset** bij (vak-)leraren en mentoren;
- (vak-)leraren die de **eindtermen/leerplandoelen** van hun vak kennen en hanteren, net als de **taaldoelen** voor de **volledige schoolloopbaan** in de Tienerschool;
- **gedeeld onderwijsleiderschap** waarbij een **professionele leergemeenschap** tot stand komt;
- **levensecht leren en verschillende werkvormen en leerstijlen aan te bieden** bij de vormgeving van het curriculum in een aangepaste infrastructuur. Dat helpt jongeren om een zicht te krijgen op hun eigen kennen en kunnen, het doet hen grenzen verleggen en het laat hen nieuwe mogelijkheden ontdekken;
- een didactiek die het mogelijk maakt om **het individuele leertraject** van een jongere grondig te begeleiden;
- de 'ik kan'-doelen en competenties evalueren waardoor een positieve groeilijn ontstaat;
- een ontwikkelprofiel tot stand laten komen dat een zeer volledig beeld schetst van de jongere en dat als leidraad gebruikt wordt bij de studiekeuze in het vervolgonderwijs;
- bij de brede evaluatie vervullen de jongere en zijn ouders een actieve rol.

4.2 Continuüm in zorg

In de Tienerschool is een sterk zorgbeleid, op basis van handelingsgericht werken essentieel. Dat zorgbeleid moet ook gedragen worden door het volledige team. Basiszorg is een taak voor iedereen die betrokken is bij het leerproces van jongeren. In de Tienerschool hebben alle leraren daarin een rol. De coördinatie van de zorg is in handen van de mentor. Samen met leraren gaat hij op zoek naar de noden van jongeren. Hij staat leraren bij om handelingsgericht te werken in de klas. Hij kent het zorgcontinuüm, organiseert het zorgoverleg en plant gesprekken met ouders en externen. Op schoolniveau bewaakt de zorgcoördinator het zorgbeleid van de school.

Om jongeren te begeleiden in de Tienerschool is het essentieel dat er een zicht is op hun ontwikkeling, een zicht ook op wat anders kan lopen in die ontwikkeling. Regelmatig is er formeel en informeel overleg om het leerproces van de leerling te bespreken met de betrokken partners. De jongere en zijn ouders hebben een actieve rol in het zorgproces. Eind- en tussendoelen bepalen en nadenken over redelijke aanpassingen gebeurt in overleg met de jongere, met zijn ouders en eventueel met externe begeleiders. Een toegankelijk leerlingvolgsysteem geeft een duidelijk beeld van het groeiproces van de jongere. Bedoeling is dat de jongere en zijn ouders na 4 jaar Tienerschool een goed zicht hebben op het ontwikkelprofiel dat tot stand gekomen is.

Het welbevinden van elke jongere staat centraal. Samen met het hele team volgt het doorgedreven zorgbeleid zowel de 'doorsnee-leerling' op als de kwetsbare leerlingen, in de ruimste betekenis van het woord.

Zorg in de Tienerschool onderscheidt zich door:

- jongeren **4 jaar lang** te laten volgen en te laten begeleiden door **één mentor**;
- **geen breuklijn** te creëren **in zorg** en begeleiding in de levensfase van een 10- tot 14-jarige;
- elke leraar een zorg-rol te laten opnemen;
- de jongere en zijn ouders mee de stappen te laten bepalen die moeten worden genomen.

4.3 Continuüm in leefomgeving

Inherent aan de Tienerschool zijn: leerlingenparticipatie, ouderbetrokkenheid en buurtbetrokkenheid.

4.3.1 Leerling-participatie

Met deze leerling-participatie willen we onder andere de betrokkenheid van de jongeren verhogen en hen actiever laten deelnemen aan hun leerproces. Jongeren leren zo zeggenschap te hebben bij beslissingen over activiteiten die hen rechtstreeks aanbelangen. Het kan gaan over hun eigen leerproces, hun directe leeromgeving en hun directe schoolomgeving. Ze leren hun meningen uiten en probleemoplossend denken. Hoe meer jongeren actief kunnen participeren, hoe actiever ze hun eigen leerproces zullen uittekenen en eraan zullen deelnemen. Jongeren krijgen inzicht in hun leerdoelen, ze leren doelen koppelen aan de praktijk en ze leren hun eigen leerproces evalueren. Al deze aspecten verhogen de kans op een meer gerichte, gefundeerde studiekeuze in het vervolgonderwijs.

Leerling-participatie maakt deel uit van burgerschapsontwikkeling. Georges Monard²⁷ formuleert het in Klasse als volgt: 'Er wordt nog teveel opgevoed tot democratie door er les over te geven. Leerlingen leren de vaardigheden en houdingen die nodig zijn beter door ze zelf toe te passen.' Vertrekken van democratische waarden zorgt voor verbondenheid.

Leerling-participatie in de Tienerschool onderscheidt zich door:

- een **actieve rol voor de jongere** om het eigen leertraject uit te tekenen;
- een hoge leerling-betrokkenheid om te komen tot **leerling-participatie**;
- de **onderzoekende houding** van de jongere;
- verbondenheid vertrekkende van **democratisch waarden**.

4.3.2 Ouderbetrokkenheid

Onder de term 'ouder' verstaan we hier de persoon die verantwoordelijkheid draagt in de opvoeding van de jongere: de biologische ouder, de stiefouder, de grootouder, de oudere broer of zus, een ander familielid, de voogd, de instelling,...

---

²⁷ Steunpunt Diversiteit en Leren. *De meerwaarde van leerlingparticipatie*. Geraadpleegd op 8 oktober 2015, van http://www.steunpuntdiversiteitelen.be/sites/default/files/De_meerwaarde_van_leerlingenparticipatie.pdf

In de Tienerschool staat de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van de jongere centraal. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouder en school. Allebei leveren ze een eigen bijdrage. De competenties van ouders en school verrijken en versterken elkaar zodat de jongere emotioneel en cognitief in een leerrijk en positief klimaat kan opgroeien. We maken werk van een doorgedreven ouderbetrokkenheid, waarbij partnerschap, wederzijds respect en transparante communicatie belangrijke pijlers zijn.

Ouderbetrokkenheid is in de Tienerschool zowel doel als middel. Door de samenwerking tussen de ouders en de school te beklemtonen, opent de school perspectieven voor de jongeren en hun ouders. Jongeren ervaren een open klimaat tussen ouders en school als een stimulans voor betere leerprestaties.

De Tienerschool maakt de ouders mede-eigenaar van het leerproces van hun kind. Zij worden op deze manier gezien als evenwaardige partners. Zij hebben ook een stem in de persoonlijke ontwikkeling van hun kind op school. Ouders en school kunnen een verschillende visie en verschillende uitgangspunten hebben. Deze verschillen moeten niet weggewerkt worden maar het is wel belangrijk om ze bespreekbaar te maken en om erover te onderhandelen.

Als een school contact zoekt met ouders groeit er een vertrouwensband. Ouderbetrokkenheid is dan ook van groot belang om te komen tot een laagdrempelige school waar jongeren samen met hun ouders graag tijd doorbrengen. Zo kan er zelfs een echte ouderwerking ontstaan. Een ouderwerking kan praktische hulp bieden, en kan daarnaast de standpunten van ouders naar voren brengen bij beslissingen over onderwijsaangelegenheden en ondersteunen bij het implementeren van veranderingsprocessen op school.

Als het schoolteam ouders aanspreekt op hun deskundigheid, vergemakkelijkt dat de stap van ouderbetrokkenheid naar participatie. In de Tienerschool is ouderbetrokkenheid een minimumvereiste, ouderparticipatie wordt sterk aangemoedigd.

Ouderparticipatie maakt ouderbetrokkenheid zichtbaar en overstijgt het belang van het eigen kind. Ouderparticipatie gaat over het engagement van ouders voor de school. Er zijn verschillende gradaties in ouderparticipatie, gaande van mee-leven over mee-doen en mee-denken tot mee-beslissen. Dit kan zowel van de ouders naar de school als in de omgekeerde richting. Al deze vormen van samenwerking tussen ouders en school zijn waardevol.

De Tienerschool onderscheidt zich op het vlak van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie door:

- de school open te stellen voor **alle ouders** rekening houdend met de schoolorganisatie;
- ouders **actief en positief** te betrekken bij het leerproces en bij de ontwikkeling van hun kind op school;
- een breuklijn tijdens de puberteit van het kind te laten wegvallen waardoor **een continuüm in de vertrouwensband** ontstaat.

4.3.3 Buurtbetrokkenheid

Jongeren opleiden bij het opgroeien in een grootstad is een complexe opdracht voor schoolteams. Zij kunnen ondersteuning krijgen van partners die gecoördineerd samenwerken. Dat kunnen partners zijn uit diverse sectoren: onderwijs, sport, welzijn, cultuur en het economische leven in de buurt en in de ruimere omgeving. De Brede School komt daaraan tegemoet door maximale ontplooiingskansen te bieden voor alle jongeren. Buurtbetrokkenheid structureel en duurzaam organiseren via het curriculum sluit aan bij levensecht leren. Het zorgt er ook voor dat leerlingen en schoolteams geïntegreerd aanvullende competenties ontdekken.

In de visietekst Brede School van de VGC²⁸ wordt het begrip 'Brede School' als volgt beschreven: 'Brede School wil **maximale ontwikkelingskansen** bieden aan **alle kinderen en jongeren** door samen te werken aan een brede leer- en leefomgeving binnen een **netwerk van organisaties**'. De kinderen en jongeren ontplooiën zich in interactie met hun omgeving. Breed leren gebeurt zowel in de vrije tijd, thuis als op school. De leer- en leefomgeving wordt verruimd door een groter, divers en toegankelijk aanbod aan leer- en leefkansen te bieden. Een gevarieerd en kwaliteitsvol aanbod komt tot stand door duurzaam samen te werken – en niet alleen projectmatig – met een netwerk van organisaties in de buurt. Deze organisaties kunnen geïntegreerd worden in of aansluiten bij de schooluren zodat er langdurige en duurzame samenwerkingsverbanden met verschillende partners ontstaan.

De Tienerschool onderscheidt zich door een uitgesproken aandacht voor:

- de specifieke noden van 10- tot 14-jarigen, zowel lichamelijk, geestelijk als relationeel in de ruime omgeving van de school;
- het **ontwikkelen van burgerzin in de buurt** door mee te denken en mee te doen, op een duurzame manier;
- **talentontwikkeling en plezier** en toegang tot sport, cultuur en ontspanning in de buurt;
- het gebruiken van **Brede School** om werk te maken van **breed leren** tijdens de school(m)uren.

4.4 Continuüm in taalbeleid

Voor een Tienerschool in Brussel is het van groot belang om een taalbeleid uit te bouwen dat voortdurend evolueert en dat gedragen wordt door team, ouders en jongeren. Want in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest speelt ook taalbeheersing een grote rol in het oriëntatieproces. De meerderheid van de leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel groeit meertalig op. Veel leerlingen verwerven het Nederlands alleen op school waardoor het **schooltaalverwervingsproces** meer tijd vraagt.²⁹ Dit verwervingsproces loopt voor heel wat Brusselse leerlingen dan ook door tot het einde van de Tienerschool.

Dit deel gaat over het belang van het vak Nederlands in alle vakken.

---

²⁸ Vlaamse Gemeenschapscommissie (2010). *Visietekst Brede School*. Geraadpleegd op 3 september 2015, van http://www.vgc.be/sites/www.vgc.be/files/download/vgc-visietekst_brede_school_16december2010_1.pdf.

²⁹ Copper, J., van Elsäcker, W. High, J. (2015). *Contact! Actief tweede taal leren*. Rotterdam: uitgeverij Bazalt.

In de huidige onderwijswetgeving is het Nederlands de onderwijstaal voor alle leergebieden, behalve voor het onderwijs van de vreemde talen. Nederlands is dus zowel 'doel' als 'middel'. De eindtermen voor het vak Nederlands moeten gehaald worden en de eindtemen van de andere ontwikkelingsdoelen moeten in het Nederlands gehaald worden. Dit betekent dat er een doorgedreven taalbeleid moet zijn. De taalvaardigheid Nederlands bevorderen is daarbij een must. Taalvaardigheid in het Nederlands is dus een voorwaarde vanuit het curriculum en het is bovendien een voorwaarde om tot communiceren te komen, om zich te ontplooien en te ontwikkelen in de verdere schoolloopbaan en om zich te integreren in de maatschappij³⁰.

De Tienerschool biedt veel kansen om de taalvaardigheid Nederlands van de leerlingen te verhogen. Levensecht en coöperatief leren staat voorop. Zo krijgen de leerlingen een rijk taalaanbod, veel spreekkansen en mogelijkheden tot interactie. Daarnaast ontstaat een sterkere samenwerking tussen leraren waardoor het taalonderwijs aan de leerlingen vakoverstijgend kan worden aangeboden. De Tienerschool hanteert het principe van Nederlands als taal in 'alle' vakken. In het vak Taal/Nederlands staan schrijf- en leesstrategieën en taalbeschouwing op het programma. De verschillende vaardigheden komen aan bod in andere vakken en in het thematisch gebaseerd curriculum en worden ook daar geëvalueerd. Het gaat dan over de vaardigheden begrijpend lezen, mondelinge vaardigheden en begrijpend luisteren.

Alle vakleraren en mentoren zijn taalbewuste leraren. Want:

- taal wordt soms ervaren als een struikelblok om kennis op te doen;
- leerlingen leren heel wat vaktaal over die inhouden;
- elk vak en alle lessen bieden kansen om talig bezig te zijn.

De Tienerschool betreft ouders op heel wat vlakken, ook als het gaat over het taalbeleid van de school. Ouders spelen een belangrijke rol door talige stimulansen te geven.

Ondertussen bestaat er een sterke politieke en onderwijskundige stroming die ervoor pleit om positief om te gaan met meertaligheid in het onderwijs. Vanuit deze visie creëert het onderwijs een veilig klimaat waar de thuistaal of het thuisdialect van leerlingen een plaats krijgen. De thuistaal is dan een steiger om in de andere talen te leren en het is een bepalende factor op socio-emotioneel vlak. Meertaligheid en talen leren is een troef. Wie veel talen vlot begrijpt en spreekt, kan in zeer veel verschillende situaties flexibel functioneren en zich verder ontwikkelen. Zo ontstaat er een positieve attitude tegenover talige diversiteit en daardoor vergroot het welbevinden van anderstalige leerlingen. Want meertaligheid erkennen is ook iemand in zijn/haar identiteit erkennen.³¹

De Tienerschool stimuleert het talige potentieel van alle leerlingen, zowel de anderstalige als de Nederlandstalige. Want ook de Nederlandstalige leerlingen groeien op in een meertalige omgeving en moeten daarop voorbereid worden.

---

³⁰ Van den Branden, K., & Bogaert, N. (2011). *Handboek taalbeleid secundair onderwijs*. Leuven: Uitgeverij Acco.

³¹ Van den Branden, K., & Bogaert, N. (2011). *Handboek taalbeleid secundair onderwijs*. Leuven: Uitgeverij Acco.

Taalbeleid in de Tienschool onderscheidt zich door:

- een taalbeleid dat gericht is op het belang van Nederlands in alle vakken, **alle leraren zijn taalbewuste leraren**;
- een taalbeleid dat inspeelt op en versterkt wordt door de **meertaligheid** van de jongeren;
- **thuis taal als motor voor leren** van het Nederlands en van andere talen te beschouwen;
- een **taalbeleid**, dat uitgewerkt en gedragen wordt door de verschillende schoolpartners: team, jongeren en ouders.

5 Wat na de Tienschool?

Een warme overdracht naar het vervolgonderwijs is een belangrijke opdracht voor de Tienschool. Tijdens de vier jaar op de Tienschool krijgen jongeren de kans om vanuit hun passies en talenten te proeven van wat er in het vervolgonderwijs en in de beroepswereld mogelijk is. Doorheen de volledige loopbaan in de Tienschool ontstaat een ontwikkelprofiel dat in het vierde jaar expliciet met de jongere en zijn ouders wordt besproken en dat als basis dient voor een studiekeuze in het vervolgonderwijs. Op basis van de bereikte doelen, hun passies en talenten kunnen jongeren gericht gaan snuffelen in het vervolgonderwijs, de secundaire school. De Tienschool brengt daarom ook nauwe samenwerkingsverbanden tot stand met secundaire scholen. De mentor zal de jongere en zijn ouders begeleiden op het moment dat zij moeten kiezen. Hij zal hen ook bij de volgende stap in het secundair onderwijs opvolgen. Dit kan door de jongere, zijn ouders en de school te bevragen en door feedbackgesprekken met de verschillende actoren.

Samen met de hervorming van het secundair onderwijs moet deze warme overdracht ervoor zorgen dat de huidige breuklijn niet opschuift naar de overgang van de Tienschool naar de secundaire school. Het lijkt ons essentieel dat een hervorming van het secundair onderwijs ingebed wordt in een bredere visie op onderwijs die ook basis- en hoger onderwijs omvat.³² In elk geval is de identiteit van de pubers op het einde van de Tienschool versterkt zodat zij gemakkelijker de stap naar het secundair onderwijs kunnen zetten.

---

³² Katholieke Universiteit Leuven. (20 januari 2012). *Visietekst: Hervormingen in het secundair onderwijs*. Geraadpleegd op 24 september 2015, van http://www.kuleuven.be/avl/Visietekst_hervormingenSO_200112.pdf

6 Juridisch-administratieve aandachtspunten

Zoals hierboven aangehaald zijn er al experimenten geweest met het concept van de Tienerschool bij de proeftuinprojecten rond 'Accent op Talent' en meer specifiek in het thema 'leren en kiezen'. Waarom werd het concept dan nog niet verder uitgewerkt, ondanks de positieve evaluatie? De onderwijsregelgeving^{33 34} laat heel veel ruimte aan het schoolbestuur waardoor er weinig juridische obstakels zijn om met een Tienerschool te starten.

Toch zijn er een aantal aandachtspunten. We sommen ze hieronder op.

De huidige regelgeving splitst het onderwijs op in niveaus. Een school moet tot één van de onderwijsniveaus behoren. Een school kan tot op vandaag niet én basis- én secundair onderwijs aanbieden. Dit betekent dat de derde graad van het lager onderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs samenbrengen in één leerlijn alleen kan in een samenwerkingsmodel tussen een basis- en een secundaire school. Want de eerste twee leerjaren van de Tienerschool blijven juridisch geïntegreerd in een basisschool en de laatste twee leerjaren in een secundaire school. Een Tienerschool kan dus niet opgestart worden door alleen een basisschool, maar ook niet door alleen een secundaire school.

Een Tienerschool vereist bovendien een campus waar én basis- én secundair onderwijs zijn.

Na twee jaar kunnen de leerlingen het getuigschrift basisonderwijs behalen³⁵. Daarmee kunnen ze zich inschrijven in het derde leerjaar van de Tienerschool. Maar hier stelt zich een ernstig probleem. Op welke manier kunnen de leerlingen van het tweede leerjaar van de Tienerschool voorrang krijgen voor een inschrijving in het derde leerjaar van de Tienerschool? Momenteel is er bij de overgang van het basisonderwijs naar het eerste leerjaar van de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel geen voorrang voor kinderen en jongeren van de campus.³⁶

---

³³ Decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 zoals gewijzigd op 23 november 2015.

³⁴ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs.

³⁵ Besluit van de Vlaamse regering van 24 november 1998 betreffende de regels voor het uitreiken van het getuigschrift van basisonderwijs en het vastleggen van de vorm ervan, zoals laatst gewijzigd bij Besluit van de Vlaamse regering van 12 juni 2015 .

³⁶ Inschrijven in Brussel: Wie heeft voorrang. (z.d.). Geraadpleegd op 1 oktober, van <http://www.inschrijveninbrussel.be/nl/secundair-onderwijs/wie-heeft-voorrang-0>.

En op welke manier zijn leerlingen die van een andere basisschool komen, zeker van een plaatsje in een Tienerschool die juridisch ‘afhankelijk’ is van een andere basisschool? Overleg daarover met het Lokaal Overlegplatform dringt zich op.

Bovendien gaat de Tienerschool uit van een zeer grote betrokkenheid van zowel de ouder als de (pre)puber. Deze pedagogische aanpak vereist een gesprek tussen leerling, ouders en school, voordat de leerling zich aanmeldt. In dat gesprek moeten de pedagogische principes van de Tienerschool duidelijk worden toegelicht.

Voor sommige scholen betekent de start van een Tienerschool ook dat ze op zoek moeten naar een extra vestigingsplaats voor de derde graad van het lager onderwijs of voor de eerste graad van het secundair onderwijs. Daarbij moeten ze rekening houden met de programmatieprocedure die de Vlaamse overheid of de betrokken onderwijskoepel daarvoor heeft uitgewerkt.³⁷

De regelgeving rond het personeel stelt geen ernstig juridisch obstakel voor een Tienerschool. Professionele bachelors lager en secundair onderwijs kunnen lesgeven in zowel de derde graad van de lagere school als in de eerste graad van de secundaire school.

De hoofdopdracht van voltijdse leraren in het lager onderwijs bedraagt minimum 24 lestijden (en maximum 27 lestijden)³⁸, terwijl voltijdse leraren in de eerste graad van het secundair onderwijs slechts 22 lesuren (maximaal 23 lesuren) presteren.³⁹ Toch kan de opdracht via de instellingsgebonden opdrachten worden gelijkgeschakeld.

Een leraar van de Tienerschool werkt zowel in het basis- als in het secundair onderwijs. Voor zijn anciënniteitsopbouw is het daarom belangrijk dat hij administratief halftijds tewerkgesteld wordt in het basisonderwijs en halftijds in het secundair onderwijs.

Ook de aanwending van het globaal pakket uren-leraar vormt geen probleem aangezien deze – mits enkele beperkingen – vrij mag aangewend worden bij het uitwerken van de reële schoolorganisatie.^{40 41}

---

³⁷ Ministerie voor Onderwijs en Vorming (z.d.). Wetwijs: Webgids voor de schooladministratie. Geraadpleegd op 1 oktober 2015, van <http://www.ond.vlaanderen.be/wetwijs/thema.aspx?id=105&fid=3>.

³⁸ BaO/97/8 van 17 juni 1997 zoals gewijzigd op 30 augustus 2012.

³⁹ Besluit van de Vlaamse regering betreffende de bekwaamheidsbewijzen, de salarisschalen, het prestatiestelsel en de bezoldigingsregeling in het secundair onderwijs van 14 juni 1989 zoals gewijzigd op 1 september 2015.

⁴⁰ Besluit van de Vlaamse regering van 17 juni 1997 betreft de opdracht van het personeel in het basisonderwijs – BaO/2005/09 van 29 juni 2005 zoals gewijzigd op 15 juni 2015.

⁴¹ Besluit van de Vlaamse regering van 31 juli 1990 tot vastlegging van het pakket ‘uren-leraar’ in het voltijds secundair onderwijs – SO55 van 31 juli 1998 zoals gewijzigd op 30 oktober 2015.

Voor het lager onderwijs werden decretaal alleen een aantal leergebieden en leergebiedoverschrijdende thema's bepaald. Voor het secundair onderwijs is dat anders: daar werden de vakken van de verplichte basisvorming decretaal vastgelegd. Het aantal uren dat aan elk leergebied/vak moet worden besteed, werd echter niet bepaald, noch in het lager noch in het secundair onderwijs. Bovendien is het keuzegedeelte in het secundair onderwijs volledig vrij in te richten. Het zou dus mogelijk moeten zijn om de leergebieden van het lager onderwijs voort te zetten in de eerste graad van het secundair onderwijs. Voorwaarde is wel dat de bepalingen rond de vakken basisvorming gerespecteerd worden.

De reglementering over de dagindeling^{42 43} is geen struikelblok om de Tienerschool uit te bouwen.

Om de Tienerschool uit te bouwen, is het nodig nauw samen te werken met de Vlaamse onderwijsinspectie en de pedagogische begeleidingsdiensten, minstens tijdens de opstart. Die zijn echter ook opgedeeld in lager en secundair onderwijs.

Uiteraard is ook een nauwe samenwerking tussen de centra voor leerlingenbegeleiding vereist. De organisatie en de structuur van deze centra maken een vlotte samenwerking mogelijk, zonder dat er buitengewone maatregelen moeten komen.

Het grootste probleem bij de start van een Tienerschool heeft te maken met een gebrek aan omkadering. De Tienerschool is het resultaat van het samenvoegen op 1 september van de derde graad van het lager onderwijs met de eerste graad van het secundair onderwijs tot één leerlijn. De ondersteuningsmiddelen voor deze derde graad van het lager onderwijs respectievelijk de eerste graad van het secundair onderwijs worden echter gegenereerd op basis van het leerlingenaantal van 1 februari van het vorige schooljaar.^{44, 45, 28}

Maar de start van een nieuwe school vereist bijkomende middelen. Het is dan ook onmogelijk om een Tienerschool te starten zonder extra omkadering. Structurele veranderingen in het onderwijs vergen voldoende middelen om leraren en schoolleiding administratief en pedagogisch te ondersteunen. De concrete implementatie is een complex, context-gebonden en tijdrovend proces.

---

⁴² Besluit van de Vlaamse regering van 17 april 1991 tot organisatie van het schooljaar in het basisonderwijs en in het deeltijds onderwijs georganiseerd, erkend of gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap.

⁴³ Besluit van de Vlaamse regering van 31 augustus 2001 houdende de organisatie van het schooljaar in het secundair onderwijs.

⁴⁴ Ministerie voor Onderwijs en Vorming. (z.d.). WeTwijs: Webgids voor de schooladministratie. Geraadpleegd op 8 oktober 2015, van <http://www.ond.vlaanderen.be/wetwijs/thema.aspx?id=99&fid=>.

⁴⁵ Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2005, september). Omzendbrief BaO/2005/09. Geraadpleegd op 8 oktober 2015, van <http://www.ond.vlaanderen.be/wetwijs/thema.aspx?id=99&fid=>.

²⁸ Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2009, juli). Omzendbrief PERS/2009/07. Geraadpleegd op 8 oktober 2015, van <http://www.ond.vlaanderen.be/WETWIJS/thema.aspx?id=191&fid=0>

²⁹ Katholieke Universiteit Leuven. (20 januari 2012). Visietekst: Hervormingen in het secundair onderwijs. Geraadpleegd op 24 september 2015, van http://www.kuleuven.be/avl/Visietekst_hervormingenSO_200112.pdf

Dat proces vereist een **ondersteunend kader**, zowel voor de professionele ontwikkeling van leraren en lerarenteams als voor schoolontwikkeling.²⁹ De personeelsformatie die gegenereerd is op basis van de telling op 1 februari, is ruim onvoldoende om een Tienerschool op te starten. We pleiten dan ook voor een extra leerlingentelling op 1 oktober die in aanmerking wordt genomen voor extra omkadering en extra werkingsmiddelen⁴⁶. Onder extra omkadering verstaan we: leraren, ondersteunend personeel, ICT, zorg en aanvangsbegeleiding en leidinggevend personeel.

De twee belangrijkste struikelblokken voor de opstart van een Tienerschool zijn dus:

- de **overgang van het tweede naar het derde jaar** in de Tienerschool. Tijdens het tweede jaar behoren de leerlingen van de Tienerschool tot het lager onderwijs, tijdens het derde jaar tot het secundair onderwijs. Deze leerlingen moeten dus voorrang krijgen bij de overgang van het tweede naar het derde jaar;
- het **gebrek aan (extra) omkadering**. Omdat een Tienerschool een nieuwe school is, moet ze een minimaal pakket van personeelsformatie hebben: leraren, ondersteunend personeel, ICT, zorg en aanvangsbegeleiding, leidinggevend personeel. Dit kan bijvoorbeeld door de Tienerschool tijdens de opstartperiode als een capaciteitsuitbreiding te beschouwen. Zowel de leerlingen van het lager als die van het secundair onderwijs zouden dan in aanmerking komen voor een hertelling op 1 oktober.

Om de Tienerschool in optimale omstandigheden te kunnen realiseren, is het wenselijk dat bovenstaande struikelblokken worden weggewerkt.

---

⁴⁶ BaO/2005/09 van 29 juni 2005 zoals gewijzigd op 15 juni 2015 – herberekening van de lestijden volgens de schalen in steden en gemeenten met capaciteitsproblemen.

7 Aan de slag

Starten met een Tienschool of een tienschoolwerking gefaseerd invoeren, is een ingrijpend veranderingsproces dat een realistisch stappenplan vereist. Hieronder geven we een aanzet om tot een stappenplan te komen.

- 1 In de eerste plaats moet er **op beleidsniveau** een **draagvlak** gecreëerd worden. Schoolbestuur en directie moeten de nood van deze Tienschool, de leerlijn en de veranderingen die dit met zich meebrengt, begrijpen.
- 2 Vervolgens brengen schoolbestuur en directie daarvoor een **professionele leergemeenschap** tot stand. Die leergemeenschap heeft de volgende taken:
  - onderwijsconcepten ontwikkelen en uitbouwen;
  - de minimale vereisten bepalen;
  - het ontwikkelproces evalueren en bijsturen;
  - opgedane kennis delen;
  - expertise garanderen.

Deze leergemeenschap bestaat naast directie en schoolbestuur uit **een ontwikkelgroep** van geïnteresseerde personeelsleden die inspirerende voorbeelden kunnen aanbrengen en delen met de groep. Ook ouders worden erbij betrokken. Een projectleider coördineert de ontwikkelgroep.

Als een nieuwe school start, of als er een ingrijpend veranderingsproces is in een bestaande school, is er nood aan **een externe en onafhankelijke procesbegeleider**. Die moet, samen met de ontwikkelgroep, het proces voortdurend opvolgen, evalueren en waar nodig bijsturen om alzo de kwaliteit te bewaken.

De competentie van het individu, een positieve groepsdynamiek, de structurele organisatie van een leergemeenschap: het zijn stuk voor stuk factoren die nodig zijn om de Tienschool te doen slagen. De ontwikkelgroep moet daarvoor de nodige tijd en middelen krijgen van het schoolbestuur.

De leden van de ontwikkelgroep doen niet alleen het voorbereidende werk, zij kunnen zich ook kandidaat stellen voor een tewerkstelling in de Tienschool. Als lid van de ontwikkelgroep blijven ze tijdens de voorbereidingsfase in de eigen school werken. Zo ontstaat er in de scholen een **olievlekstrategie** met kleine eilandjes van verandering.

De ontwikkelgroep analyseert ook de beginsituatie op basis van context en input op verschillende niveaus (leerling-, leraar-, schoolniveau) en doet aan **visieontwikkeling**. Ze werkt de pedagogisch-didactische principes verder uit. Zo bekijkt de ontwikkelgroep bijvoorbeeld hoe kerncurriculum, thematisch gericht curriculum en kerngroep zich in de praktijk tot elkaar verhouden.

De ontwikkelgroep communiceert transparant met de scholen over het ontwikkelingsproces.

- 3 Uiteraard is het ook noodzakelijk om een transparante communicatie op te zetten met andere onderwijspartners zoals de Vlaamse overheid en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de onderwijsnetten, de pedagogische begeleidingsdiensten, de centra voor leerlingenbegeleiding...
- 4 In een Tienerschool worden de leerlingen niet ingedeeld in leerjaren, maar in heterogene kerngroepen die 4 jaar samenblijven. Het is dan ook belangrijk om bij de opstart van de Tienerschool de focus te leggen zowel op kinderen van het vierde en vijfde leerjaar lager onderwijs als op kinderen van het zesde leerjaar lager onderwijs. Een dergelijke rekrutering vereist een tijdige, duidelijke en ruim verspreide communicatie naar toekomstige leerlingen en ouders. Het profiel van de Tienerschool moet duidelijk en in eenvoudig taalgebruik worden toegelicht.
- 5 Bij de werving van leerlingen is het intakegesprek met de jongere en met de ouders essentieel.
- 6 Nog voor de effectieve opstart van de Tienerschool moet de school werk maken van een professionaliseringsplan voor het hele team. Dit plan kan bestaan uit deelnemen aan de ontwikkelgroep, goede praktijken bezoeken, inspirerende voorbeelden zoeken, deelnemen aan vormingen, coachings- en vormingstrajecten,...
- 7 De school moet ook op tijd extra personeelsleden aanwerven, naast de kandidaten uit de ontwikkelgroep. De ontwikkelgroep moet op tijd een voorstel voor aanwervingsprocedure en -strategie uitstippelen.
- 8 Zodra het lerarenteam is samengesteld, kan de aanvangsbegeleiding starten. Dat houdt onder andere in dat de leraren zich de visie en de missie eigen maken, net als het pedagogisch handelingsplan van de Tienerschool.
- 9 In voorbereiding van de Tienerschool moet er aandacht gaan naar de opvolging en evaluatie van de onderwijswerking. Hierbij komen aan bod; de evaluatie van de leerlingenresultaten, globale monitoring, wat na het verlaten van de Tienerschool en eventueel de uitstroom uit het secundair onderwijs.
- 10 Uiteraard moeten ondertussen de juridisch-administratieve struikelblokken weggewerkt worden en moet de zoektocht naar een gepaste infrastructuur succesvol afgerond zijn.

8 Ten slotte

Met de Tienschool doen we in de eerste plaats de breuklijnen in het onderwijssysteem samenvallen met de breuklijnen in de ontwikkeling van kinderen tot volwassenen.

Met de Tienschool komen we verder ook tegemoet aan de voorgestelde hervorming van het secundair onderwijs. Daarin wordt een nauwere samenwerking tussen lager onderwijs en secundair onderwijs aanbevolen. Bovendien verschuift de studiekeuze naar het eerste leerjaar van de tweede graad secundair onderwijs.

Met de Tienschool realiseren we binnen de huidige regelgeving een positieve structurele verandering van het onderwijs aan 10- tot 14-jarigen. Een verandering die ruimte biedt om extra aandacht te hebben voor de talenten van alle leerlingen, zodat die zich verder kunnen ontwikkelen op basis van hun interesses en zodat ze een gefundeerde studiekeuze kunnen maken.

Met de Tienschool sluiten we ten slotte ook aan bij het bestuursakkoord 2014-2019 'Goesting in Brussel' van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Bij de verdere uitbouw van de Tienschool in Brussel hopen we dan ook te kunnen rekenen op de steun van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en op die van de Vlaamse Gemeenschap.

9 Bijlagen

- 9.1 Bronnen, inspirerende lectuur en gesprekken
- 9.2 Verhouding kern- en leergroepen tot curriculum
- 9.3 Thematisch curriculum, mogelijke inhoud
- 9.4 Enkele voorbeelden van 'ik kan'-doelen
- 9.5 Enkele voorbeelden van een dag- en weekplanning
- 9.6 Inspiratie voor Tienerschoolinfrastructuur
- 9.7 Intakeprocedure leerling – ouderbetrokkenheid

9.1 Bronnen, inspirerende lectuur en gesprekken

Onderwijs

- Kris Van den Branden, KU Leuven
Gesprek op 26/02/2015
<http://duurzaamonderwijs.com/>
<https://duurzaamonderwijs.files.wordpress.com/2012/05/duurzaam-onderwijs-voor-de-21ste-eeuw3.pdf>
- Kris Van den Branden
Onderwijs voor de 21^e eeuw, ACCO, 2015
- Jan Devos, Tom Van Acker, Cel Onderwijsbeleid Antwerpen
Gesprek op 20/04/2015
- Joke Voogt, Universiteit Twente, The Netherlands & Natalie Pareja Roblin, Universiteit Gent, Belgium
21st century skills: Nieuwe uitdagingen voor het curriculum
- Departement onderwijs, de VLOR, Koning Boudewijnstichting
<http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijs-2030/leerlab/denieuweschoolin2030def.pdf>
- De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen, VLOR, Acco, 2015
- Ruth Wouters, Rudi Haven, Annemie Winters, Bieke De Fraine, Bregt Henkens
Laat leraren schitteren, Lannoo Campus, 2014
- Tienercollege Gorinchem, Nederland
Bezoek aan de school op 21/05/2015 - <http://tienercollege.nl>
- TEDtalks Ken Robinson
https://www.ted.com/speakers/sir_ken_robinson

Ontwikkeling van de leeftijdsgroep van 10 tot 14 jaar

- Peter Adriaenssens
Praten met je tiener. De stap van discussiëren naar onderhandelen. 2006, uitgeverij Lannoo
- Pedro Debruyckere, Bert Smits
Ik was 10 in 2015, Uitgeverij Lannoo, 2015
- Pedro De Bruyckere, Bert Smits
De jeugd is tegenwoordig, Uitgeverij Lannoo, 2014
- Pedro De Bruyckere, Casper Hulshof
Jongens zijn slimmer dan meisjes en andere mythes over leren en onderwijs, Lannoo Campus, 2013
- Linda Duits, Pedro de Bruyckere
Meisjes kijken of meisjescultuur in de spiegel, Lannoo Campus, 2013
- Ria Van Dinteren
Brein in onderwijs, Thema, 2014

- Eveline Crone
Het puberende brein, Prometheus Bert Bakker, Amsterdam, 2014

Comprehensief/adaptief onderwijs

- Ides Nicaise, Nico Hirrt en Dirk De Zutter
De school van de ongelijkheid. 2008 Uitgeverij Epo
- KULeuven – Metaforum
Hervormingen in het secundair onderwijs. 2012
http://www.kuleuven.be/avl/Visietekst_hervormingenSO_200112.pdf

Taalbeleid

- Kris Van den Branden
Handboek taalbeleid basisonderwijs. Uitgeverij Acco, 2010, ISBN 9789033479281
- Kris Van den Branden, Nora Bogaert
Handboek taalbeleid secundair onderwijs. Uitgeverij Acco 2011, ISBN 9789033480751
- Onderwijscentrum Brussel (VGC)
<http://www.onderwijscentrumbrussel.be/inhouden/taal-en-meertaligheid>

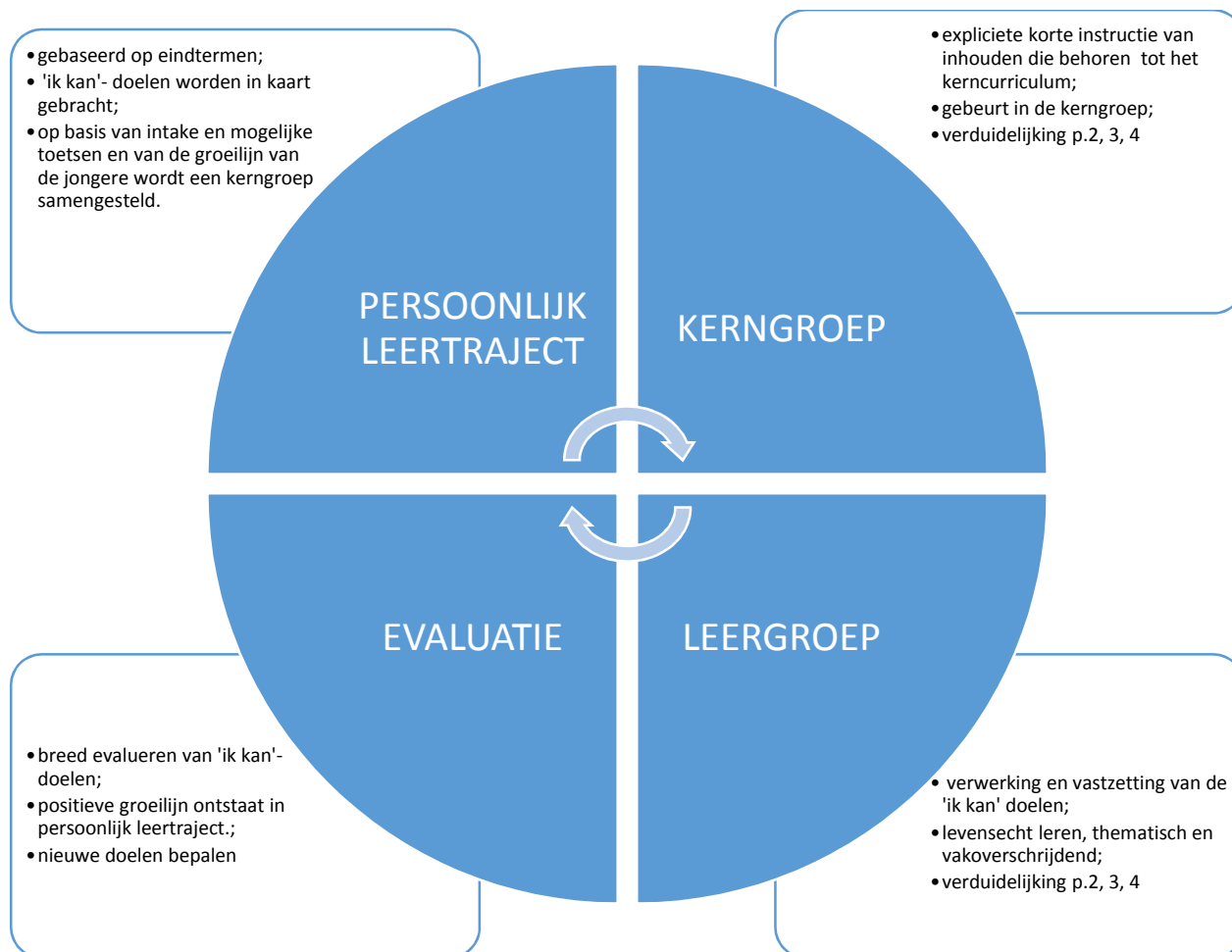
Diversiteit

- Diversiteit in actie
www.diva.be
- Steunpunt diversiteit en leren
www.diversiteitenleren.be

Ouder- en buurtbetrokkenheid, Brede School

- Onderwijscentrum Brussel (VGC)
<http://www.onderwijscentrumbrussel.be/inhouden/brede-school>
<http://www.onderwijscentrumbrussel.be/inhouden/ouder-en-buurtbetrokkenheid>

9.2 Verhouding kern- en leergroepen tot curriculum

Een voorbeeld voor Taal gebaseerd op de eindtermen Nederlands in het Basisonderwijs

<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/basisonderwijs/lager-onderwijs/leergebieden/nederlands/eindtermen.htm>

Via korte instructies worden leerinhouden van het kerncurriculum in de kerngroep aangeboden. De verwerking is functioneel, gebeurt vakoverschrijdend in kleine leergroepen en sluit aan bij het thematisch curriculum. Sommige eindtermdoelen lenen zich meer tot de krachtige korte instructie, andere doelen worden eerder bereikt in het thematisch vakoverschrijdend werken met functionele opdrachten.

Enkele voorbeelden:

Zo zal binnen het domein schrijven het aanbrengen van specifieke spellingsregels (eindterm 4.7) gebeuren tijdens korte instructie in de kerngroep. De attitude ontwikkelen om deze spellingsregels toe te passen gebeurt dan tijdens het levensecht, thematisch, vakoverschrijdend leren in kleinere leergroepen.

Een ander voorbeeld is bv (eindterm 4.4): voor een gekend persoon een verslag schrijven van een verhaal, een gebeurtenis, een informatieve tekst. Tijdens een korte instructie kan de jongere informatie krijgen over hoe zo een tekst kan opgebouwd worden. Het schrijven van de tekst voor een gekend persoon over een gebeurtenis zal dan in de kleinere leergroep tijdens het vakoverschrijdend thematisch werken gebeuren. Maar deze eindterm kan ook vanuit het vakoverschrijdend, thematisch werken behaald worden door jongeren zelf op zoek te laten gaan naar de voorwaarden van een goed verslag.

Eindterm 4.8 treedt het meest op de voorgrond tijdens het levensecht, thematisch en vakoverschrijdend leren in kleinere leergroepen.

4. Nederlands – Schrijven

De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = kopiëren)

4.1 overzichten, aantekeningen, mededelingen op- en overschrijven.

De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = beschrijven):

4.2 een oproep, een uitnodiging, een instructie richten aan leeftijdgenoten.

De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren):

4.3 een brief schrijven aan een bekende om een persoonlijke boodschap of beleving over te brengen;

4.4 voor een gekend persoon een verslag schrijven van een verhaal, een gebeurtenis, een informatieve tekst;

4.5 een formulier invullen met informatie over henzelf;

4.6 schriftelijk antwoorden op vragen over verwerkte inhoud.

4.7 De leerlingen kunnen voor het realiseren van bovenstaande eindtermen bovendien:

hun teksten verzorgen rekening houdende met handschrift en lay-out
spellingsafspraken en -regels toepassen in verband met het schrijven van
woorden met vast woordbeeld:

klankzuivere woorden

hoogfrequente niet-klankzuivere woorden

woorden met veranderlijk woordbeeld (regelwoorden):

werkwoorden

klinker in open/gesloten lettergreep

verdubbeling medeklinker

niet-klankzuivere eindletter

hoofdletters

interpunctietekens . , ? ! :

4.8* De leerlingen ontwikkelen bij het realiseren van de eindtermen voor spreken, luisteren, lezen en schrijven de volgende attitudes:

luister-, spreek-, lees- en schrijfbereidheid;
plezier in luisteren, spreken, lezen en schrijven;
bereidheid tot nadenken over het eigen luister-, spreek-, lees- en schrijfgedrag;
bereidheid tot het naleven van luister-, spreek-, lees- en schrijfconventies;
weerbaarheid.

5. Nederlands – Strategieën

De leerlingen kunnen bij de eindtermen luisteren, lezen, spreken en schrijven de volgende strategieën inzetten:

- 5.1 zich oriënteren op aspecten van de luister-, lees-, spreek- en schrijftaak: doel, teksttype en eigen kennis, en voor spreken en schrijven ook op de luisteraar of lezer;
- 5.2 hun manier van luisteren, lezen, spreken en schrijven afstemmen op het luister- lees-, spreek- of schrijfdoel, en voor spreken en schrijven ook op de luisteraar of lezer;
- 5.3 tijdens het luisteren, lezen, spreken en schrijven hun aandacht behouden voor het bereiken van het doel;
- 5.4 het resultaat beoordelen in het licht van het luister-, lees-, spreek- of schrijfdoel.

9.3 Thematisch curriculum, mogelijke inhouden

Een voorstel:

Het thematisch curriculum kan bestaan uit 6 overkoepelende thema's, met daarin doelen gekoppeld aan eindtermen voor WO basisonderwijs en eindtermen eerste graad secundair onderwijs nl. geschiedenis, aardrijkskunde, wetenschap, techniek, klassieke talen, muzische vorming, sport en beweging.

Overkoepelende doelen voor alle thema's zijn taal/Nederlands, rekenen/wiskunde, vreemde talen (Frans/Engels/andere talen), Het gaat hier om het verwerken en vastzetten van inhouden uit het kerncurriculum die aan bod komen in de kerngroep en om vaardigheden, attitudes en vakoverschrijdende eindtermen nl leren leren, ICT, sociale vaardigheden, enz.

De focus ligt op 1 thema maar er wordt steeds gelinkt naar andere thema's. Het 6de thema is een overkoepelend thema waarin de jongeren een geïntegreerd eindwerk maken en presenteren. Thema's 1, 2 en 3 komen aan bod in het eerste en derde jaar van de Tienerschool. Thema's 4, 5 en 6 komen aan bod in het tweede en vierde jaar van de Tienerschool. De jongeren maken dus een eindwerk op het einde van het 2de jaar en op het einde van het 4de jaar.

- Welzijn en maatschappij
- Taal en cultuur
- Kunst en creatie
- Wetenschap en techniek
- Economie en organisatie
- Communicatie, interactie en duurzaamheid

9.4 Enkele voorbeelden van 'ik kan'-doelen

Luisteren	3 ^{de} graad LO (L5 en L6)	Datum/bewijzen	1 ^{ste} graad SO (klas 1 en 2)	Datum/bewijzen
Verwerkingsniveau: beschrijven	<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp een mededeling met betrekking tot het school en klasgebeuren. Ik kan de informatie eruit halen nodig om op een gepaste manier te reageren. 			
	<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp de informatie die ik krijg bij een radio uitzending die voor mijn leeftijd gemaakt werd. Ik kan de belangrijke informatie achterhalen. 			
	<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp wat een klas/leeftijdsgenoot aan de leerkracht vraagt. Ik kan de informatie achterhalen. 			
	<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp wat er in een voor mij bestemd telefoongesprek gezegd wordt. Ik kan de informatie achterhalen. 			
Verwerkingsniveau: structureren	<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp en kan de informatie achterhalen die een leerkracht bij een uiteenzetting geeft. 		<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp en kan de informatie achterhalen uit een uiteenzetting die de leerkracht geeft over een leerstofonderdeel in de klas. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp en kan de informatie uit een instructie achterhalen. Ik weet wat er van mij verwacht wordt. 		<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp en kan de informatie achterhalen uit een dialoog met 1 of meerdere leeftijdsgenoten met betrekking tot het school-en klasgebeuren. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp en kan de informatie uit een instructie halen die bestemd is voor mij in een situatie die zich buiten de school afspeelt. Ik weet wat er van mij verwacht wordt. 		<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp en kan de informatie achterhalen uit een instructie die verband houdt met een handeling die ik voor onbekende leeftijdsgenoten dien uit te voeren 	

	<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp en kan de informatie achterhalen uit een TV programma dat voor mij bedoeld is. 		<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp en kan de informatie achterhalen uit een jeugdprogramma op radio en TV. 	
Verwerkingsniveau: beoordelen	<ul style="list-style-type: none"> Ik kan in een discussie met bekende leeftijdsgenoten de informatie beoordelen die door die leeftijdsgenoot gegeven wordt en dit op basis van mijn eigen mening en/of op basis van informatie uit andere bronnen. 		<ul style="list-style-type: none"> Ik kan uitspraken in een discussie met leeftijdsgenoten beoordelen. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Ik kan in een gesprek met bekende leeftijdsgenoten de informatie beoordelen die door die leeftijdsgenoot gegeven wordt en dit op basis van mijn eigen mening en/of op basis van informatie uit andere bronnen. 			
	<ul style="list-style-type: none"> Ik kan een oproep van leeftijdsgenoten beoordelen 		<ul style="list-style-type: none"> Ik begrijp oproepen en uitnodigingen tot een activiteit en kan deze beoordelen. 	
			<ul style="list-style-type: none"> Ik kan reclameboodschappen in de media begrijpen en beoordelen 	
Competenties			<ul style="list-style-type: none"> Ik kan luisteren naar anderen Ik laat anderen uitspreken Ik kan een onbevooroordeelde luisterhouding aannemen Ik kan nadenken over mijn eigenleerhouding Ik kan wat ik beluisterd heb, toetsen aan eigen kennis en achtergronden. 	

9.5 Enkele voorbeelden van een dag- en weekplanning

Voorbeeld 1

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
8.15 uur	Inloop	Inloop	Inloop	Inloop	Inloop
8.45 uur	Startmoment	Startmoment	Sport	Startmoment	Startmoment
9.15 uur	Wiskunde, instructie in kerngroep, verwerking in kleine leergroep	Wiskunde, instructie in kerngroep, verwerking in kleine leergroep	Wiskunde, instructie in kerngroep, verwerking in kleine leergroep	Wiskunde, instructie in kerngroep, verwerking in kleine leergroep	Wiskunde, instructie in kerngroep, verwerking in kleine leergroep
10.15 uur	Pauze	Pauze	Pauze	Pauze	Pauze
10.30 uur	Sport	Vreemde talen	Taal	Taal	Feedback, feed up, feed forward
11.30 uur	Vreemde taal	Taal	Lezen	Vreemde taal	Persoonlijk leerplan, eigen onderzoeksvraag
12.00 uur	Middagpauze	Middagpauze		Middagpauze	Middagpauze
13.00 uur	Lezen	Thematisch curriculum Klassieke talen,		Thematisch curriculum Klassieke talen,	Lezen
13.30 uur	Thematisch curriculum Klassieke talen, techniek, wetenschappen muzische vorming	techniek, wetenschappen muzische vorming		techniek, wetenschappen muzische vorming	Het leven zoals het is... met feedbackronde
15.00 uur	Dagsluiters	Dagsluiters		Dagsluiters	Dagsluiters/laatste vrijdag maandsluiters

Voorbeeld 2

	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag
8.15 uur	Inloop	Inloop	Inloop	Inloop	Inloop
8.45 uur	Startmoment,	Startmoment	Sport	Startmoment	Startmoment
9.15 uur	Wiskunde, taal, vreemde taal, instructie in kerngroep,	Wiskunde, taal, vreemde taal, instructie in kerngroep,	Wiskunde, taal, vreemde taal, instructie in kerngroep,	Wiskunde, taal, vreemde taal, instructie in kerngroep,	Wiskunde, taal, vreemde taal, instructie in kerngroep,
10.15 uur	Pauze	Pauze	Pauze	Pauze	Pauze
10.30 uur	Sport	Verwerking in kleine leergroep van wiskunde, taal, vreemde taal	Verwerking in kleine leergroep van wiskunde, taal, vreemde taal	Verwerking in kleine leergroep van wiskunde, taal, vreemde taal	Feedback, feed up, feed forward Persoonlijk leerplan, eigen onderzoeksvraag
11.30 uur	Verwerking in kleine leergroep van wiskunde, taal, vreemde taal		Lezen		
12.00 uur	Middagpauze	Middagpauze		Middagpauze	Middagpauze
13.00 uur	Lezen	Thematisch curriculum Klassieke talen, techniek, wetenschappen muzische vorming		Thematisch curriculum Klassieke talen, techniek, wetenschappen muzische vorming	Lezen
13.30 uur	Thematisch curriculum Klassieke talen, techniek, wetenschappen muzische vorming				Het leven zoals het is... met feedbackronde
15.00 uur	Dagsluiters	Dagsluiters		Dagsluiters	Dagsluiters/laatste vrijdag maandsluiters

Inloop

Leerlingen komen aan op school, vullen die tijd zelf in, hebben toegang tot materialen, bib, ICT, kunnen voorbereidend werk doen, enz.

startmoment

Leerling, ouder, docent, vrijwilliger geven inspirerende les vanuit thematisch curriculum

Vreemde talen

Aanbod Frans, Engels

Verwerking kleine leergroep

Peertutoring, leergroepbegeleider tutoring, vraagbevordering, uitbreiding, verdieping, remediëring

Middagpauze

15 min eetpauze, daarna 3 x 15 min keuze uit aantal activiteiten

Persoonlijk leerplan/eigen onderzoeksvraag

Ik kan doelen voor: wetenschappen, techniek, aardrijkskunde, muzische vorming, geschiedenis, cultuur, oude talen, multimedia, ICT, relationele vaardigheden, burgerzin, gaat door tijdens momenten van thematisch curriculum

Lezen

Leesbevordering: Alle leerlingen van de school lezen stil. Leesplezier is hoofddoel. Daarnaast is dit ook lezen in functie van opdrachten en er kan ingegaan worden op leesstrategieën om het leesbegrip te verhogen. Mogelijk om expliciete taalbeschouwing, spelling aan bod te laten komen.

feedback, feed up, feed forward persoonlijk leerplan en eigen onderzoeksvraag

Reflectie op doelen voorbije week en planmoment doelen persoonlijk leerplan komende week
Vragende houding

Het leven zoals het is....

Tijd voor gesprekken met ervaringsdeskundigen binnen de verschillende onderwerpen vanuit het thematisch curriculum, bezoek aan good practice plaatsen vanuit het thematisch curriculum, vanuit interesses, talenten, sterktes, passies van de leerlingen.

Dagsluiting / maandsluiting

Stilstaan bij dag, inspirerend moment, ouders kunnen aansluiten.
Maandsluiting op laatste vrijdag van de maand, ouders sluiten aan.

9.6 Inspiratie voor Tienerschoolinfrastructuur

- Future classroomlab:
<http://fcl.eun.org/learning-zones>
- Stedelijke lyceum Hardenvoort Antwerpen:
<https://www.stedelijkonderwijs.be/stedelijklyceumhardenvoort/het-gebouw>
- Agora Roermond, school voor voortgezet onderwijs:
<http://www.agoraroermond.nl/agora-2/>
- Brede School in Brussel: 1 + 1 is meer dan 2, hoofdstuk 6:
<http://www.vgc.be/publicaties/brede-school-brussel-1-1-meer-dan-2>

9.7 Intakeprocedure leerling – ouderbetrokkenheid

Voordat leerlingen en ouders zich aanmelden via de aanmeldings- en inschrijvingsprocedure van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel, doorlopen ze een intakeprocedure voor de Tienerschool. Deze intakeprocedure maakt deel uit van de visie op ouder- en leerling-participatie waarbij er van bij het eerste contact met de Tienerschool geïnvesteerd wordt in het tot stand komen van een langdurige wederzijdse diepgaande samenwerking. Van informeren en werven tot intake en inschrijving

1. Informeren en werven

- Communicatieplan: kenbaar maken in de media van de Tienerschool en zijn specifieke werking naar buurt, scholen, ouders en leerlingen.
- Kennismaking met de werking van de Tienerschool (bv infoavond, rondleiding in de school, opendeurmoment, doe-sessie voor leerlingen enz.).
- Met geïnteresseerde ouders kan een individueel gesprek gepland worden als voorbereiding op de eigenlijke intake.

2. Intake

- Individueel gesprek met ouders: peilen naar schoolloopbaan, talenten, bezorgdheden, ... van hun kind en de wederzijdse verwachtingen.
- Motivatiepresentatie door de jongere in het bijzijn van de ouders. Een motivatiepresentatie geeft informatie over wie de jongere is en over zijn motivatie om naar de Tienerschool te komen. Het is een antwoord op de vraag “wat moeten we weten over jou als je zou starten op de Tienerschool, wat zijn je talenten, waar wil je verder in groeien, wat wil je later worden, ... Deze presentatie kan zowel theoretisch als praktisch gebracht worden waarbij de vorm heel verschillend mag zijn bv. lied, gedicht, dans, knutselwerk, paper, powerpoint, enz.
- Gesprek met ouders en leerling waarbij alle informatie wordt samengebracht. Hieruit volgt een advies of de Tienerschool de onderwijsplek is waar de jongere optimaal kan groeien op cognitief, persoonlijk, relationeel vlak.

3. Aanmelding en Inschrijving

Hiervoor verwijzen we naar www.inschrijveninbrussel.be.

4. Profiel van de leerling in functie van samenstellen van de kerngroep

- Overdracht-gesprek met de school van herkomst.
- Aanvullende toetsen (kennis en vaardigheden).
- Observatie van de jongere tijdens de eerste weken op de Tienerschool.